

Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂȚII „CULTURA POPORULUI“

SUB CONDUCEREA COMITETULUI DE ACȚIUNE A „CULTUREI POPORULUI“

Prim Redactor: V. Chiru

Administrația: Piața Cuza Vodă 16

Redacția: Str. Dorobanților 11

Secretar: V. Nicoară

ABONAMENTE ANUALE: pentru cititori . . . . . 30 Lei | pentru autorități . . . . . 60 Lei | pentru intr. prinderi financiare . . . 100 Lei

Acelaș suflet

Spuma valurilor nu e decât la fața apei, unde iuria vântului îi dă naștere. La adânc e liniște; aici valurile nu se mai simt. Apa e aceeași, tainică, izvorătoare de viață. Așa e și la un popor. Dacă ar fi să ne potrivim celor ce cetim prin zăbre, Prutul, mai blăstămat a ajuns, iar creasta Negoiului și a Viștii tot mai sus s'a înălțat, ca un zid și mai greu de străbătut. Iar Molnița, din pârâias ce-l puteai păși, acum s'a prefăcut din nou în Cordon izolat. Așa se tânguesc cei ce nu-și cunosc decât interesele lor personale, nepotolte sau stânjenite, stingheriți în socotilele ce și le făurise/cu prikejul Uuirii, și într'o parte și în alta.

E spuma valurilor pe care furta vremii a născut-o, pe care tot vremea o va mistui. În adâncul poporului este frăție, dorință străbună de unire. Acelaș suflet e peste tot, pe malul Nistrului ca și pe al Crișurilor. În sepa Dobrogei ca și în „câmbă” Clujană. Cettiți frumosul rânuciu de poezii populare strânse în volumul „Flori alese din popor”, de către d. prof. O. Densușianu.

Munți și râuri despărțitoare au intrat în pământ din calea aceloraș simțeminte exprimate spre apus și spre răsărit, fără înțelegeri, fără conferinți, fără consfătuiri. Oricine are prilej să vie în atingere cu poporul, păstrătorul de veacuri al sufletului neamului, cade în genunchi în fața tainei ce leagă înțelegul atât de îndelungă vreme îmbucătățit. E graiul sângelui, e buciunul strămoșilor, e viața însăși a neamului.

Mai dăunăzi, cu ochii umezi de emoție, colegul meu stătea d. prof. Traian Bratu, rectorul Universității din Iași, imi povestea următoarea întâmplare:

Vroind să vie în atingere mai apropiată, suflet la suflet, cu studenții de peste Prut, ce cată spre noi cu oarecare neîncredere mai mult decât cu sfială a luat parte la una din seratele săptămânale. Un student,

din ținutul așa de românesc al Sorociei, cânta cu glas duios o doină. Credea că e doina lui, numai a lui, jalea părinților moștenită din străbuni. Toți își îndreptară privirile către rector; pare că vroiau să-l întrebe: „Aveți voi aice cântece atât de pline de tânguire? Al nostru e de pe malul Nistrului. Valurile lui inși ni l-au spus!”

Mimunea însă se înfăptui. Rectorul, rector magnificus, ceru voie să cânte și el un cântec. Cine știe de când n'a mai cântat; Dumnezeu știe dacă vreodată a cântat. Gândul la neamul lui i-a dat glas. S'a suit pe un scaun și a cântat cum a putut, aceeași doină, cu aceeași melodie și cu aceleași cuvinte.

„Nu l-am știț, domnilor studenți, de acasă, dela părinți. L-am învățat în tranșeele de pe front, dela un soldat ce cânta amarul trăit în preajma Sibiuului. Așa de duios ce-l zicea în liniștea dintre șuerul obuzelor, atâta durere ce exprima, încât mi-a rămas în minte și în inimă. Cântecul dv. dela Nistru mi l-a adus aminte. E acelaș după cum ați auzit, deși Românul de pe Valea Oltului nici n'a știut poate că sunt Români la Nistru.

Cea mai călduroasă și măestră conferință, ținută în fața studenților basarabeni, n'ar fi răscolit în sufletul lor dorul de cunoaștere a neamului rătăcit prin meleagurile Carpaților, ca durerosul vaet al soldatului din Transilvania, ascultat prin giasul rectorului. S'a topit, sunt sigur, în sufletul lor orice umbră de indiferență față de trupul de care se află lipiți. Au auzit glasul neamului lor, acelaș pe Nistru ca și în Bihor.

Spuma valurilor va fi sorbită de soarele ce curăță pământul de orice hoit. Adâncul liniștit, tainic, al apelor albastre va rămânea veșnic producător de viață nouă, plină, clăditoare.

I. SIMIONESCU

Prof. la Universitatea din Iași

Programul noului guvern

Noul guvern, al cărui șef este precum se știe d. Tache Ionescu, și-a făcut declarația-program, ce arată felul cum înțelege să cărmuiască țara. Credem trebuincios să ne oprim o clipă asupra acestui program, pentru că în ultimul timp câte-va ziare din acele dușmănoase neamului românesc au atacat pe M. S. Regele pentru aducerea la cărmă a d-lui Tache Ionescu și în al doilea rând, trebuincios este pentru toți cetățenii să cunoască gândurile unei noi stăpâniri.

În programul său noul guvern, ca răspuns la atacurile dușmanilor Coroanei, arată mai întâi că a fost chemat prin încrederea M. Sale Regelui pentru a prilejui reînnoirea în sfaturile țării a reprezentanților tuturor partidelor ce se retrăsese din cauza guvernului Averescu. În această privință guvernul a reușit să asigure reînnoirea în Parlament a tuturor partidelor, afară de acel național-liberal.

A doua însăreinare a noiei stăpâniri este de-a face mai multe legi fără caracter politic și apoi cele două mari legiuri, financiară și electorală, pe cari de mult le așteaptă țara.

Între primele plănuiri pe cari le va aduce noul guvern la deschiderea Parlamentului, la 17 Ianuar, pentru a fi votate va fi astfel legea chirișilor, care va prelungi contractele în ființă spre a nu da loc speculei de case. Apoi câteva tratate internaționale vor fi ratificate adică aprobate și în sfârșit se va aduce legiuirea electorală. Asupra acesteia trebuie să ne oprim puțin.

În adevăr dacă în vechiul regat legiuirea electorală este de ordin politic, în noile ținuturi, și în special în Ardeal ea este de ordin național, garantând o reprezentare potrivită elementului românesc în sfaturile țării. Nu trebuie desigur a fi mare em politic spre a înțelege că dacă legiuirea ce se va face mâine pentru a aplica principiul inseris în Constituție adică, votul universal direct, secret, egal, o-

bligat și cu reprezentarea proporțională — această viitoare legiuire zicem dacă nu va ține cont de nevoile românismului din noile provincii, atunci siguranța țării va fi primejduită prin intrarea în parlament a reprezentanților neamurilor streine conlocuitoare, într'un număr nepotrivit cu situația reală a naționalităților.

Din nenorocire proiectul fostului guvern printr'o prea largă reprezentare proporțională care dădea putința unei mici minorități să trimeată în parlament un reprezentant în timp ce nu se ținea seamă de voturile majorității și, în sfârșit prin sistemul circumscripțiilor de votare mici, votându-se pe plăși, — desconsidera interesele românismului din noile ținuturi. Dacă această lege se vota am fi ajuns la formarea unui parlament în care neamurile streine să aibă

un număr prea mare de aleși, față de importanța lor, iar Români să fie astfel vădit nedreptățiți. Proiectul pe care îl propune azi guvernul are binele de-a apăra interesele naționale neșind totuși din cuvântul Constituției. El fixează ca circumscripție electorală județul și garantează o reprezentare proporțională potrivită intereselor naționale.

În privința legiurii financiare se vor aduce unele modificări legii d-lui Titulescu, votată încă în vara trecută. Astfel birul pe avere se va desființa și celelalte impozite prevăzute în „cedule” adică în cunoscutele tablouri, se vor mai micșora.

Cam acestea sunt planurile cu care a venit noua stăpânire. Să vedem numai la 17 Ianuar dacă Parlamentul îi va da încrederea sa.

— B —

Siguranța Statului

Cea mai importantă instituție de stat este fără îndoială Siguranța Statului. Mult mai importantă decât guvernele și parlamentul, este pe picior de egalitate cu Armata și Justiția pe care le sprijină și fără ajutorul căreia, nici Armata și nici Justiția nu ar putea fi la înălțimea chemării lor.

Această instituție a neamului a fost în toate timpurile și la toate popoarele cea mai bărjită și cea mai criticată dintre toate așezămintele unui stat.

Prin numeroasele și importante ei atribuțiuni, acest serviciu public a atras nemulțumirea, ura și necazul tuturilor acelora ce aveau un gând de ascuns, o faptă de tainuit.

Impotriiva Siguranței Statului s'au ridicat și mulți oameni de bine, fie că nu i-au înțeles chemarea, fie că au aflat între funcționarii acestui serviciu oameni ce nu-și înțelegeau importanța lor misiune, fie că au căzut sub influența acelora, ce în Siguranța Statului vedeau primejdia desvălurii existenței lor necorecte.

Oamenii cinstiți, ce nu se tem de lumina zilei, nu pot avea nici o teamă de Siguranță, ci dimpotrivă au tot interesul ca acest serviciu să rupă măștile sub care se ascunde ipocrizia, răutatea și incorectitudinea semenilor noștri.

Siguranța Statului priveghează asupra tuturilor acțiunilor rele îndreptate împotriiva persoanelor, a averilor și a statului, descoperă, prinde și dă pe mâna justiției pe toți aceia ce săvârșesc asemenea acțiuni.

Criminalii și-au perfecționat mijloacele lor punând la contribuție tot progresul dobândit de știință, toată iscusința civilizației și culturai omenești.

Siguranța Statului a urmărit de aproape acest progres însușindu-și toate mijloacele moderne în urmărirea infractorilor, hiptând să-i întreaacă în ingeniozitate și în iscusință.

Modestii funcționari ai acestei importante instituțiuni, soldații binelui și ai iubirii obștești, nesocotind urgia ocărilor și insultelor adresate lor, ridicând serviciul lor la înălțimea apostolatului, au rămas la datorie, primejduindu-și viața la fiecare clipă, fără preget și fără precupețire.

Cuvântul nostru

Binele public a înregistrat multe vieți jertfite ale acestor bravi funcționari, ce ar merita pe lângă o soartă mai bună și un cuvânt de îmbărbătare și de mulțumire.

Dacă atunci când viața și averea individuală e primejduită simțim neasemuită importanță a serviciilor de siguranță, vom înțelege valoarea acestei instituții, când e vorba de primejdiile generale, de pericolul întregului neam.

Războaiele astăzi nu mai au caracterul cavaleresc al războaielor trecute, când se măsurau forțele războinicilor în câmp deschis, războaiele astăzi se dau cu multă vreme înainte de luptă și în taină, în cabinetele diplomației și în birourile statelor majore, în laboratorile chimicilor și ale medicilor, în uzine și în sanctuarele bisericesti, ca apoi să fie doar pecetnute prin valurile de sânge în câmpurile de bătălie.

Și lupta aceasta, ce determină de foarte multe ori biruința, e lupta ce se angajează între serviciile de siguranță ale Statelor ce vor intra în războiu.

Marele războiu mondial a adevărat cu prisosință, că poate cel mai însemnat factor al lui, că cel mai însemnat rol l-a avut serviciul de siguranță al fiecărui stat.

În prima fază a războiului ne-a minunat și ne-a surprins, organizarea admirabilă a serviciului de siguranță german. Țara noastră era împănată de agenții acestui serviciu. În marile industrii, în fabricile noastre, în serviciile publice, în societate, pretutindeni, se afla câte un reprezentant al Siguranței Statului vrășmaș ce aduna date și informațiuni, ce cumpăra conștiințe și taine, ori unde le găsea.

Instalațiuni de telegrafie și semnalizare, depozite, platforme pentru tunuri, registre în care se cuprindea activitatea tuturor persoanelor importante, a fost materialul cu care Siguranța statului lor și-a întâmpinat la noi în țară năvălitorii, precis informați asupra spiritului public, materialelor și prietenilor pe care se putea conta. Vrășmașii noștri nu neglijară să cultive sentimentele osfile ale tuturilor neamurilor de pripas tolerate în țara noastră, nu economiseră nici o cheltuială, nu uitaseră ca din fiecare național al lor să facă un fanatic agent al siguranței lor, și cu zeci de ani în urmă întreceau între noi, în serviciile publice, agenții lor de informațiuni.

Și legiunile acestea ce aparțineau Siguranței statului lor, erau finite pretutindeni și în țările ce le socoteau prietene, ca și în țările ce le socoteau vrășmașe.

Iată dar marele rol incredințat Siguranțelor de stat.

În lupte, același rol l-a jucat Siguranța Statului. Armatele acestor servicii precedau armatele de operațiuni, cercetând spiritul ostirilor dușmane, armamentul, proviziunile, punctele slabe ca și punctele întărite, trecând prin mii de primejdii, culegând informațiuni folositoare cu o ingeniozitate de neînchipuit, informându-și armatele respective, cărora le pregăteau în prealabil victoria.

Germanii până în ultimul moment au putut păstra secretele de arme, va înscrie în cele mai glorioase pagini serviciile aduse de dobândirea victoriei de Siguranțele de stat.

Lupta îndârjită ce s'a dat între organele de siguranță ale statelor vrășmașe, nu s-a mărginit numai la culegerea informațiilor, ci s'a extins și la dovedirea și prinderea agenților de siguranță streini, la neînchipuita străduință de a păstra secretele mari ce pregăteau victoriile, de ochii indiscreți ai informațiilor vrășmași.

Germanii până în ultimul moment au putut păstra secretele bombelor cu gaze omorâtoare și ale tunului de 48, Englezii au înebunit de groază armatele germane, cu tancurile lor.

Și în viața politică a statelor, Siguranța Statului, are una din cele mai însemnate atribuțiuni.

În cadrul acestui articol, rezumat din studiul „Siguranța Statului în istoria popoarelor” nu putem da, decât o înșirare sumară a importantelor atribuțiuni ale acestui serviciu.

Prefacerile nouă în societățile actuale au mărit și mai mult importanța serviciilor de siguranță. Un războiu pe viață și pe moarte s'a angajat între țările ce și mențin organizațiunea lor socială înțeleaptă și liniștită, și între cele ce experimentează nebulia unor idei nouă, dar în primul rând între serviciile lor de siguranță.

La noi, agenții țărilor vrășmașe, trimișii Maghlarilor și ai Iidovilor comuniști din Rusia, încearcă să împănăntenească nebulia visului lor, se luptă să dărâme organizațiunea noastră de stat, domnia legilor și să sfărâme însăși viața poporului nostru.

Armatele siguranței noastre, neadormite, fără odihnă, mănate nu de modesta lor plată, ci de adâncă iubire de țară și neam, stau de veghe, purtând războiul crâncen în care primejdia vine fără veste de unde nu o aștepti. Siguranța veghează și dă pe mâna justiției dușmanii ce ne pândesc de pretutindeni.

Având încredere în Siguranța Statului nostru, al cărei spirit de sacrificiu este dovedit, să nu o mai bărfim, ci înțelegăm-

du-i înalta ei chemare, să-i dăm cu toții întregul nostru sprijin, întreaga noastră iubire, fiindcă toate actele vieții noastre, viața noastră individuală și de stat, se dezvoltă la adăpostul pazei și vegherii ei.

V. CHIRU.

Scrisorile unui proletar.

Doamnă,

*Dacă ești frumoasă pe cât ești inteligentă,
Dacă ai și caracterul ca și stilul măestrit,
Pe lângă o „voiață fermă și de-a pururi vigilență”
Înfrățită cu îndemnul către un „etern iubit”,
Ai greșit, cerându-mi mie să răspund cu „nflăcărare”
La chemarea de iubire ce mi-o faci cu-atâta foc
Și-ți răspund prin două vorbe, — nu tocmai cu „ndemănare”, —
Că: simțirea cu instinctul nu pot trăi la un loc.*

*Când în casa mea obscură, liniștită și săracă,
Am primit scrisoarea-ți roză, parfumată indiscret,
Mult am stat la îndoială dacă nu-i o glumă, sacă
Lângă numele-ți ilustru(?) epitetul de „poet”.
Iusă curiozitatea, sfericul de fapte rele,
M'a 'ndemnat să deschid plicul și să citesc ce mi-ai scris
Și aflat-am cu mirare că știi versurile mele
Ce le-am scris pe când viața mi se părea simplă vis.
Și vezi doamnă, se prea poate, din cupeul dînitale
Invelită 'n blănuri scumpe, să te fi uitat furis
Către pietonul simplu, care, fără de parale
Frământa cu sârguință noroiul de pe pietriș.
Ori, în furia vitezei, trecând cu-automobilul
Și ne-având destulă vreme să mă depărtez c'un pas
Noroiul trimis în raze m'a 'nconjurat, imbecilul,
Și pătându-mi haina roasă mi-a lipit un benghla pe nas.
Doar astea să fi fost doamnă fericite prilejuri
Care-au făcut cândva, poate, să ne-nerucișăm pe drum
Și în viața-mi furtunoasă, răsucit de mari vârtejuri
Nu te-am cunoscut vreodată, cum nu te cunosc acum.
Dar să știi bogată doamnă, eu, — cu toată prisosința
Cu care împarti ochiade, zîmbete și mult noroi —
Mi-am păstrat până acuma nepătată-conștiința
Și n'am făcut din iubire „sportul dragostei” ca voi.
Proletarul cu simțire n'a prostituat iubirea,
Ochii mari cu cearcăn negri nu-i pot răscoli simțirea
Și de pe baze vopsite să-ntări el n'a cules.*

*De tentații voluptuoase proletarul se ferește.
Așa dar frumoasă doamnă să vând iubire nu pot.
Ai să mă privești cu milă, ai să cugești franțuzește
Și să șoptești cu mirare: „Ahl ma chere, ce idiot!”*

*Cum ar sta o mână albă și veșnic înmănușată
Lângă o epidermă aspră și pârilită de nevoi?
Și n'aș fi privit cu milă când cu gheata scâlcieată
Aș pătrunde în salonul cu covoare mari și moi?
Pe mine întotdeauna luxul mă intimidează
Și aș luneca desigur pe parchetul lustruit,
Iar parfumul și mătasa de loc nu mă 'nserinează
Și-ai disprețul atunci proletarul ce-ai iubit.
Să păstrăm stîmată doamnă, distanță ce ne desparte,
Eu, sorbind cu 'nversurare al mizeriei pahar,
Dumneata cu bogăția, care fericiri împarte
Fără că să știi vreodată cum iubește-un proletar.*

VLADIMIR NICOARA

Să înființăm teatre populare

Mai acum o lună s'a înființat în București un teatru popular, în care se joacă piese menite, pe lângă a mulțumi simțul artistic al publicului, a cultiva sentimentul patriotic și dragostea de cinste, adevăr și dreptate.

Teatru înființat la București se îndreaptă către popor pe care îl îndeamnă să se folosească de acest neașteptat prilej. În adevăr, în țara românească aceasta e cel dintâi teatru înființat pentru mulțimea de muncitori, meseriași și negustori cari, de

cele mai multe ori nu înțeleg majoritatea pieselor jucate, așa încât teatrul pentru dânsii până acum era mai mult un prilej de desfătare a ochilor decât școală patriotică și morală.

În stricăciunea care dela război încoace s'a revărsat asupra întregii lumi, rostul unui bun teatru este neînchipuit de însemnat.

Câți oameni intrați în teatru cu gânduri posomorite din cauza nevoilor vieții nu se întorc mai ușori, mai împăcați sufl-

tește după ce pe scenă au văzut că și alți oameni sufer.

Rostul teatrului în zilele grele de astăzi este acela al unei mame iubitoare. Ca și dansa, piesele jucate într'insul trebuie să mângâie pe cei îndurerăți, să îmbărbăteze pe cei doborâți de soartă, să dea vlagă celor slăbiți în lupta vieții. Piese în care cinstea și datorii sunt nedreptățite de oameni răi și hrăpăreți nu trebuiesc jucate. Destul e omul de năcăjit de nedreptățile pe care le vede zilnic petrecându-se aproape sub ochii lui și de multe ori în paguba lui, pentru a mai privi și la teatru izbânda nedreptății.

Teatru, pe lângă o școală de îmbărbătare, de moralizare, trebuie să fie și una de propagandă patriotică. În teatrul popular se vor juca cât mai des de actori mari, cele mai frumoase piese patriotice în care se preaslăvesc vitejiile neamului românesc în luptele pentru apărarea neamului său. De asemenea marii volvozi ai românimii cum sunt Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Mircea cel Mare, Alexandru cel Bun, Matei Basarab, Vasile Lupu, Brâncoveanu, Cuza Vodă, Carol I și M. S. Regele Ferdinand, cari prin luptele duse, mănăstirile înființate, războaiele câștigate, școlile ridicate din nou au apărat neamul acesta de urgia dușmanilor pentruca după aceea să-i dea școli pentru învățat și biserică pentru rugat.

Arătându-i muncitorului dela oraș și plugarului dela sate străduania de sute de ani a volvozilor, boerilor și țărănilor noștri de a-și apăra legea strămoșască și moșia părinților îl faci să prindă o dragoste nețărâmurită de țara românească. Ori această înviere a trecutului nu o poți face decât sau prin teatru sau prin cinematograful. Cinematograful nu înrăurește așa de adânc asupra firei lor. Cu totul altfel se petrece la teatru, unde ceea ce a învățat odată în cărți vede aievea.

Domnitorii văzuți altădată în chipurile din păreți îl vede umbilând, îl aude vorbind, le cunoaște patimile dar și însușirile alese și așa se obișnuiește cu dânsii, prinzând o dragoste nespunsă de trecut. Pentruca fiii unei țări să-și iubească cu adevărat patria, trebuie să-i cunoască bine trecutul. Ori, aceasta nu se poate face decât prin teatre populare. Cel dela București nu ajunge nici pentru poporul de acolo, dar încă să se mai poată strămuța pe la țară sau în alte orașe.

De aceea trebuiesc înființate cât de multe teatre populare care să joace piese patriotice, cuvinicioase și scrise pe înțelesul tuturor, atât în orașe cât și la țară și suntem siguri că atât orășenii cât și țărăni vor primi cu brațele deschise pe acei care le vor juca astfel de piese.

Pagina literară

Din marii scriitori ai Neamului

I. L. CARAGIALE

Un pedagog de școală nouă

D. Mariu... Rostogan, Istinaul nostru pedagog absolut, și-a început cariera printr-o memorabilă conferință didactică.

Vom da aci mai la vale conținutul în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în praxă a eminentului pedagog.

Trebuie prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de a și i, pronunță pe:

a ca ga franțuzesc.

t ca k.

d ca gh.

g ca j.

e ca ș.

Acosta pentru ușurarea citirii citatelor din vorbirea d-sa, pe cari voim să le transcriem pe cât se poate cu prezervarea lor originală. Cititorul va suferi părțile din cale afară originale, pe cari ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex.: gn și ș.

1. CONFERINȚA

„Onorat auzhiteriu,

„Vom căuta să ne rockim astăzi ghespre metoda ghe a prăda gramăkica în jeneru și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărăke, neșesitate ghe lojica lucrului, măsurat inkel-jinții școlerului!”

Așa începe d. conferențiar. Cui nu a asistat la conferința aceasta trebuie să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s'ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuș corpul conferinței. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul:

Pedagogul. Noi ce-i gramăkica?

Școlerul. Gramăkica iaște...

Pedagogul. No că'z ce iaște? că'z doar nu iaște vum lu-aru mare.

Școlerul numai apoi se răcu-laje și răspunge: gramăkica iaște o știință ghespre cum lu-eră limba și lojile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe ve-ghera.

Pedagogul. — Bravo măi prostovanel (și zio așe doară nu spre admonițiune, ci spre lughem și incurjare). No, acuma, spune-ne tu numai cum se împart substanțivele! Școlerul la întrebarea aceasta a mea doară, musai să răspunză, notă-

sare, amăsurat priceperii și rațiunii sale:

Școlerul. — În substanțive care se vād și substanțive cari nu se vād, — respeckive, concrete și abstracke!

Pedagogul. — Apoi merem mai gheparte pe ogorul pedagogic și punem chestiunea doar:

Ați auzit voi, copii, ghespre jân? Ce iaște jânul?

Școlerul răspunge: Jânul e cumu'i lucru: masculin, feminin și ekerojen au neutru, respeckive ghe bărbat, ghe femeie și ghe ce nu-i nici bărbat nici femeie.

Pedagogul. — Exemple doară...

Școlerul apoi musai să exprime astfel:

Calul îi substantiv masculin; el se schimbă în iapă, ș'apoi ghevine feminin.

Pedagogul. — Noi dar neutru?

Școlerul (inotent cumu-i, el nu poate da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atunci's gata să-i dau ilustrațiunea kooriel)...

Pedagogul. — Neutru! Neutru mai apoi, dacă'i calul masculin și iapa feminină, neutru-i catărul, carele nu'i nici cal, nici iapă, nici măgar nici cal: e catăr, aghică corșitură, ghe imbele jeneru, și mai gheparke pentru aceea se konzultă zoologia care-i o altă știință naturală, și doară naturalia non sunt turpial...

După aceea doară, școlerul musai să fie, în rațiunea sa puerilă, eghificat pe gheplin ghe jănurile tutor substanțive-lor.

Vine numai după aceea chestiunea makemakică... Spune-ne tu doară, Bărsăsculei (zic eu școlerului) ce înțaleji tu prin curbă, o linie curbă?

Școlerul. — Care nu-i ghi-reaptă...

Pedagogul. — (zâmbind cu bunătate). Noi care nu'i ghi-reaptă, binel da cumu-i dacă nu-i ghi-reaptă?

Școlerul mai apoi vine la aceea înduplecare a rațiunii că musai va să răspundă minken: E o linie oablă, oablă, care mere și mere și mere și iarăși se 'ntoarnă ghe unghie o parcea.

Pedagogul (jucându-și serios rolul). Binel răspuns limghehal chiar! respeckive esact... No acuma, spune-ne cine au invăntat numerele!

Școlerul acuma, după mănorare meari, căci memoria e, cum zice Tubinghean, pur animală, răspunge ce animalul:

numerele pare, respeckive cele cu soțiu, le-au învăntat Pitagora, iar mai apoi cele impare, respeckive cele fără soțiu, le-au învăntat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe onoratul auzhiteriu, toake răspunsurile școlerului după metoada intuikivă moghearnă sunt neșesitate prin lojica lui, proprie vorbind născândă, dar completaminke formată printr'o educațiune aghecvată cercunstanțelor, probăluke ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânăță mai gheparke.

Într'o viitoare conferență, vom cuvânta apoi ghespre aceeașă natură iarăși în aplicațiunile sale în raport cu pedagogia, cu beserica și cu ișcoala!

(Aplauze. A doua zi, pedagogul nostru este numit în slujbă, profesor „ghe pedagogie în jeneru și ghe limba makernă în șpetial”. Să-i vedem la lucru).

2. O INSPECTIUNE

Profesorul. — Că'z onorat domnul Inspectoru va binevoi doară un momânt să asoulke aplicațiunea metoaghiu intuikive.

Inspectorul se așează, scoate carnetul și cedeial și ascultă.

Profesorul. — Măi prostovanel tu ala ghe cola... Spune-ne tu doară: ce iaște ființă și ce iaște lucru măi?

Elevul. — Lucrul, dom'le, este care nu mișcă, și ființă pentru că mișcă!

Profesorul. — Noi dar ericul meu... prostule! ființă-i ori lucru?

Elevul. — E lucru dom'le!

Profesorul. — Că'z doar mișcă măi azil (bagă ceasul în urechia elevului).

Elevul (ferindu-se). — Da, dacă nu'l întoarcem, nu mișcă.

Profesorul (satisfăcut). — Bravo! (cătră domnul inspector). Ș'apoi doar asta'i ghintre cei meghiocri... Binel (Elevul trece la loc). Tu, măi alălant ghe lângă el... Căke picioare are bou, măi?

Elevul. — Patru, dom'le!

Profesorul (vesel). — Ei, pe dracu! că's doar n'o să aibă șupkel... Și ce e bou cu patru picioare? lucru ori ființă? Ha?

Elevul. — Ființă, dom'le!

Profesorul. — Dar masa ființă'i?

Elevul. — E lucru dom'le!

Profesorul. — Noi că'z n'are și ea patru?

Elevul. — Da, dar nu se mișcă, dom'le!

Profesorul (și mai vesel). — Ei! pe dracu! să se miște... poake doar că cu spirikismus!

Inspectorul (tușeste tare și caută să schimbe vorba). — Mă rog, cum îl chiamă pe elevul acesta?

Profesorul. — Anibal Ioane-scu.

Inspectorul. — Răspunde bine. Profesorul (cu siguranță). — Că'z asta'i ghintre cei bunisoril... Noi la Gheografie acuma... Măi tu ghe cola... Spune-ne tu doară toake Ștatele Europei.

Elevul. — Franța, dom'le!

Profesorul. — Franța, binel!

Elevul. — Anglia, dom'le!

Profesorul. — Iaște!

Elevul. — Germania, dom'le!

Profesorul. — Ghermania.

Elevul (se porneste repede). — Profesorul da din cap afirmativ la fiecare nume de Stat cu satisfactie și cu mândrie. — El-

veția, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru și Grecia... dom'le!

Profesorul (incumtându-se). Și apoi mai care, măi?

Elevul. — Atâtea, dom'le!

Profesorul (începând să scrie nească). — Dar Spania, măi?

Elevul (intimidat). — Și Spania, dom'le!

Profesorul (mai aspru). — Dar Spania, ungh'e Spania!

Elevul. — ...!

Profesorul (magistral). — Spania 'i lângă Portocalia, mă boule, și viță-versă!

Elevul (aitrit). — Și Spania și Portocalia, dom'le!

Profesorul (din ce în ce mai sus). — Și mai care?

Elevul (pierdut). — Virgine-cca dom'le!

Profesorul (indignat). — Nu Vițăvercea măi Danimarcu, măi Dania măi (șoptind șesunintător printru dinți). Dwaia tăfând-tăni! (energic). Merși la loc, boule!

Elevul pleacă obidit la loc.

Inspectorul (conștient). — El ori cum, tot a știut destul de bine.

Profesorul (înă fierbând de cindă). — Pe dracu! știți Trăiane Ghiorghiesculu! Vină sa... Spune-ne tu doară, s'andă și onorat domnul inspectoru dășă sunt în lume apoi căke lu veghem doară, cine le-au făcut pe toake!

Elevul (sigur). — Natura, dom'le!

Profesorul (zâmbind cu buclitate filosofică). — El, pe dracu, Natural... Dar pe Natura ala șe-ne au făcut-o, mă prostovane!

Elevul. — Dumnezeu, dom'le!

Profesorul. — Dar vezi kine că Dumnezeu, că's doar nu tă-tău și mumă-tă!... Noi acuma... noi, Românii, musai șe-

ghe să șkim pe cum căke ghe unghie ne trajem noi... ghe unghie!... spune!

Elevul (energic). — Dola Traian dom'le!

Profesorul (făcând cu ochiul Inspectorului, care stă în admirație). — Și cine era Trăian?

Elevul. — El era un om bun!

Profesorul (emoționat). — Bun, draguțu! ghe el! zio zău lui Dumnezeu, bun!... Și cu cine s'au bătut el!

Elevul (brav). — Cu Turcii! Profesorul (râzând cu mult chef). — Pe dracu! Că'z unghie erau Turcii până atunci în Europa... Mai târziu doară apoi s'or ghescoferit Turcii... (puternic). Cu Dacia, măi!

Elevul (mai brav). — Cu draci!

Profesorul. — Că zău lui Dumnezeu că cu draci s'o bătut!... Dar mai apoi, Ștefan cel Mare și Michain-Bravu, cine au fost!

Elevul (mândru). — Ei erau oameni buni.

Profesorul (aproband cu tărie). — Buni măi... și s'au bătut!

Elevul (cu multă mândrie națională). — Cu draci!

Profesorul (entuzias). — Cu draci! zio zău lui Dumnezeu!... Merși la loc!... Bravo, prostovanel (către inspector care e transportat). Că'z asta doară iaște un școlar aminkel!

Inspectorul. — Are și mult ta-

lent!

Profesorul (cu siguranță). — El! pe dracu, talent!... că'z talent nu'i doar ghe vreo samă asta'i lucru anticvau... Cu metoaghele mogherne doară, totă zace numai în aplicațiune!... Noi la muzică acuma... Spune-ne, Popăscule: ce-i muzică!

Elevul. — Muzica este care cântă dom'le.

Profesorul (nemulțumit). — Nu așa, loază! Nu cuvânta doară a rătăni... vorbește ca școlerul. Dă-ne tu muzică-ghecă ghefiziță chiară și aghecvat!

Elevul. — Muzica este...

Profesorul. — Ce!

Elevul. — Este când...

Profesorul (foarte nezultim și repetând definiția). — Muzica iaște aceea care ne găghile urechile într'un mod plăcut... (printru dinți aparte școlerului). — Ia sama doară să nu te le gădii eu ție într'un mod neplăcut! (Se aude clopotul de șire).

Inspectorul (se ridică; copilă fac et ei ca Inspectorul). — Dom-

nule profesore, sunt foarte mulțumit. Metoda dumitale e admirabilă...

Profesorul (tăindu-și vorba cu mândrie). — Că'z asta doară e metoda lui Pestaloțiu!

Inspectorul (urmând). — ...!

zelul dumitale vrednic de laudă... (către elevi). Voi, bălați, căutați a profita de știința banului vostru profesore și nu uitați că dela voi așteaptă multă patria, România, pentru vitor!

Profesorul (conducând cu multe reverențe pe inspector și încântat de rezultat). — Că'z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule Inspectoru!... Apoi dacă's porci și n'au ghestulă aplicațiune!

I. L. Caragiale.

Din toate

Un congres evreesc

Și Evreii din Dacia superioară (Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș) se mișcă mereu. Bucurându-se de toate libertățile, pe cari le au și celelalte neamuri din patria noastră, și cari nu sunt mai mici decât ale noastre, ale Românilor, au ținut mai multe congrese (anunțări). Cel din urmă a fost la Cluj, unde au adus mai multe hotărâri, pe cari trebuie să le cunoaștem și să le pricepem cu toții, adică nu numai cei puși în fruntea treburilor, ci noi poporul întreg. Cu toții trebuie să ne interesăm de ce se întâmplă la noi, căci numai astfel vom pricepe, mai ales în vremuri grele, pentru ce trebuie să urmăm chemarea Regelui nostru și a guvernului Său.

În congresul ținut la Cluj, Evreii s-au ocupat de treburi privitoare la cultură, la presă (gazete), finanțe (treburi bănești) și politică.

În ce privește școlile, au hotărât de la început, că ei nu prea au trebuință de școli înalte, căci ei nu umblă după slujbe. Și au dreptate într-o privință, căci din slujbă nu se poate face avere, decât pe câți necinstiți. Au mai hotărât, ca să-și deschidă cât mai multe grădini de copii, pentru că din cea mai frumoasă țară, înainte de-a intra în școala primară, copiii lor să capete o creștere bună.

Apoi școli primare pretutindeni, oricât de mic ar fi numărul copiilor evrei într-o comună, și școli de meserii și de agricultură. Adevărat, că până acum Evreii au fugit de munca câmpului, dar se vede, că trag nădejde să pună mâna și pe pământ. Arăndași și mari proprietari de moșii au fost ei, nu-i vorba, și până acum, dar aceasta nu cere muncă cu sudoare. S-au gândit și la întărirea lor trupescă, de aceea s-au sfătuit, ca Evreii tineri să facă cât mai multă gimnastică. În Transilvania ei și au 15 cluburi sau societăți de sport (gimnastică).

Unul din cetitorii noștri poate ști, că la conferința ținută în Paris în anul 1919 s'a hotărât prefacerea Palestinei, unde trăiesc pe vremuri neamul evreesc, într'un câmin al Evreilor, unde să se poată adăposti toți cari vor dori vechea lor patrie. Numai că nu prea se îmbulzesc să plece acolo. Știm noi pentru ce nu. În congresul dela Cluj s'a adus la cunoștință, că și Evreii din Transilvania au cumpărat o moșie acolo, unde s'au și deschis coloniști.

În congres au cerut apoi dela stăpânirea românească următoarele:

1. Să se dea autonomie tuturor orașelor, adică fiecare oraș să-și poată alege singur consiliul

și funcționarii comunali fără nici un amestec al stăpânirii. În Moldova, Bucovina și Basarabia sunt orașe și orașele, în cari Evreii au majoritatea, sau că întotdeauna rostul acestei cereri. Iar în Transilvania, orașele fiind în majoritate cu populație străină, Sași, Unguri și tot felul de covecături, cari se dau de Unguri, cum fac de altădată și Evreii din această parte a României, urmăresc același scop, de-a ajunge cât mai maișii la conducerea orașelor.

2. Să fie aleși și Evreii în comisiunile agrare. În Maramureș mulți țărani slabi de fire au rămas fără moșie, care a ajuns, pentru datorii de boieră, în mâna Evreilor. E adevărat, că accepția nu se prea rapos la creșterea pământului, dar sunt proprietarii lui.

3. Cer de despăgubiri pentru pagubele suferite în război. De cele priocinite de ei, nu amintesc nimic.

4. Să nu li se mai rechiziționeze locuințele. E știut, că în orice parte cea mai mare a locuitorilor nu au casă proprie și stau cu chirie. Statul are drept să rechiziționeze pentru ofițeri și funcționari locuința. E curios însă, că legea aceasta, după cum se poate vedea și în Cluj, folosește mai mult tot Evreilor, căci orice Evreu negustor, venit de cine știe unde, găsește numai decât locuință, pe cântă ofițeri și funcționari români nu găsesc unde să-și pună capul.

5. Licențele de băntură (adică dreptul de crâjmărit) să se dea după dreptate.

Dacă se va asculta cererea Evreilor, la mulți din ei va trebui să li se ia licența, căci tot mai Români, cari sunt peste înzecit mai mulți decât Evreii, au cele mai puține bănturi. Mai bine ar fi însă, pentru sănătatea trupească, morală și financiară a României, dacă nu ar fi cântăme de loc.

6. Comunitățile evreiești să fie libere de amestecul stăpânirii.

7. Limba în școlile evreiești să o hotărască comunitățile evreiești și statul să nu se poată amesteca în treaba aceasta.

E știut, că Evreii nu mai au limba lor proprie, că ei dela noi vorbesc un fel de nemțenească stricăță numită idis, iar un număr mic dintre ei, prin câte-va orașe din Muntenia, vorbesc spaniolește. Cei din orașele Transilvaniei vorbesc ungurește și foarte mulți nici nu mai știu idis. Unii dintre ei au început să vorbească din mândrie națională, și vechea limbă ebraică. Stăpânirea românească a cerut, ca în școlile lor să se vorbească în limba idis sau ebraică sau apoi

românește, limba statului. Aceasta nu le place însă Evreilor, de aceea în Transilvania invată în școlile lor tot ungurește.

8. Mai cer, ca statul român să ajute cu bani școlile lor evreiești (cu limbă ungurească) și să le înființeze și alte școli de acest fel. Iar la universitatea din Cluj să se numească și profesori pentru limba, literatura și istoria evrească.

9. Cer în sfârșit, ca Evreii să fie liberi să-și țină prăvăliile (dughonela, boltele) lor deschise Duminică, căci ei sorbează Săm-

băta. Urmarea ar fi, că din satele vecine orașelor mulți creștini ar da Duminică năvală la orașe, în loc să se ducă la sfânta biserică și după aceea la școală, unde să asculte lucruri frumoase.

După cum se vede, Evreii ar vrea să-și asigure și pe mai departe stăpânirea asupra creștinilor slabi. Vor și reuși, dacă mai ales noi Români nu ne vom deștepta mai curând îmbrățișând biserică, școală, meseriile și comerțul.

V. I.

SCATIUL

1916. — La sud de Tur-nișor, în Dumbravă — (o pădure d'abea mișcă, ca tu-leele în barba unui fiicăian-dru) și în dreapta mael pă-duri de brad, cam la stânga Sibiului, românii își săpasesm de curând tranșeele, pe cari le'upodobisează cutan și crengi, iar în față, cu rețele de sâr-mă și abatize¹⁾. Palatul Or-fejuatului din Sibiu, pentru care în timp de pace contri-buisează să-și vadă clădit, se ridica semet, sfidător, iar fe-restrele lui în bătaia soarelui parcă erau sute de ochii așin-tiți asupra lor disprețuitori în-demnându-i să-și asvârle că-teva gloanțe. Inamicul, de câteva zile, stăbise în dra-gostea, numai în sectorul ve-cin, văzduhul uruia de bu-buful tunului. Chirciți pe baza tranșeei, să vadă mai bine, priveam fumul lasat în urma ghiulelei: un rotogol a-runcat din gură de-un meșter fumător. „Țata Mitranu“ (mi-traliera) sporovăla supărată, măcând ca o rață, ameste-cându-i-se glasul cu piuitul lung și rece al gloanțelor. În stânga sectorului, compania vecină atacă Orlatul. Soarele se ciucise după creasta unui deal mâncat de ploii, și ursuz, târand după el, o trambă roșie: sângele erodilor curs pentru patrie, parcă se oglin-dise în razele lui și pata se micșoră din ce în ce, apărând în locu-i un vocal subțire și negricios, ce în bătaia vântului se umflă, se 'ntindea, ca să se anine de vârful copacilor. Apoi întineric!

Sgomotul de voci începă să înăbușe aerul, să-și sgu-țene, să-și sguțule puternic, și valuri de sunete, încercate cu pocnituri de armă, se 'n-grămădeau până la urechile lor.

Când deslușiră glasul sol-daților români, plătă ce le astupase răsuflarea se urni din loc, mângându-le cugetul.

Un oftat lung, de ușurare eși din piepturi:

— Ai noștri sunt... ziseră. Orlatul fusese cucerit d'un batalion din regimentul 2 in-fanterie.

Noaptea trecuse liniștită. Penelul nevăzut alunecă pe pânza cerului, întâi văpsia-d-o'n roșu închis, apoi mai trandafiriu, iar soarele, ca dintr'un braț de vreascuri a-prinse, răsări ca un bulgăre de coks încintat, alunecând apoi pe-o fâșie de nor, zu-grăvită la întâmplare. Cu toate astea, frigul dinineții îi cam întâpă în spate. Cău-tau vre-o rază de soare, ca s'o lipească de fețele lor. Bruma începuse să se tope-ască. Câte-o boabă uitată pe vr'un fir de iarbă părea o lacrimă picată peste noapte, din ochiul vre unui erou mort în așun pentru țară.

Masa și-o mară ca de o-bicei, în voioșie. Un pui uscat păine un tocmai proaspătă „7—8 înghițituri de coniac, o lită-două de vin, le-alcă-tuesc tot prânzul. Câte-o dată, vre-o schije de obuz, le mai strică din „veselă“ așa ca dacan'aveau serviciu-ri de arginț, îl aveau în sc-himb „obuzat“, ca de exem-plu cana de... vin, ciomăia în buză.

Iar dacă noaptea bufnitele se 'ntrecău să le cânte, ziua însă aveau ferichrea să pri-vească săriad pe-o creangă de asu ra lor un scatiu, mic cât un ou de găină, și cu ochii negrii, cât gămălia de ac. Cîrpea, vestindu-le ca ven-it, și să-și arunce ca de o-bicei, fărâmituri de păine, pe care le ciugulea sperios, pri-vindu-i întrerupt și uitel.

Incurând se mai obșnuise cu ei, ba, într'o zi se apropie mai mult de masa lor. Să-răcaciosul mobilier, desigur că nu prea-l încântase, căci altfel ar fi fost mai prietenos. Totuși, în fiecare zi la ora prânzului, copilășul răsfățat și sperios, scatiul era nelipsit. Într'o zi terminaseră masa și ei tot nu venise. Erau în-

grijorași să nu i se fi 'ntâm-piat ceva!

— O! Mititelul... exclamă căpitanul.

— Să nu fi murit! adăogă sublocotenentul.

— Ne-o fi uitat?

— Cine știe, răspunse sub-locotenentul mălț, privind creanga goală, iară răsfățatul scatiu. Fața lui se 'ntunecase, ca și cum ar fi pierdut vr'un prieten. Li se strângea inima gândind că poate n'au să-l mai vadă Un lucru fără im-portanță pentru alții, pentru ei, în vârtejul războiului, atenția dragălașului scatiu era ca o zi senină, ca un ocrotitor.

— Crip... Crip... și un faig căzu pe masa lor.

— Ai venit ștregarute? glumi căpitanul.

— Crip, crip, răspunse el ca și cum le-ar fi cerut ier-tare că 'ntârziase.

Apoi sburând pe masă smulse fulgul privindu-i.

— Vedeti? mi-am găsit cuibul spart... îl dreg... Mă duc, și vin numai decât... spuneau parcă ochisorii lui, și sbură.

În flancul stâng lupta reîn-cepă. Din când în când că-te-o ghiulea se spărgea și'n sectorul lor, scuiându-i cu nisip, iar vr'un glonț răcăt trecând prin frunze, isbindu-se în scoarța copacilor, plesnea spunând: „fici“!

Scatiul se ținuse de vorbă. Fără să se sperie de poc-netul armelor și de strânu-tările tunurilor, sătă vioi pe creangă, sau lăsându-se pe pământ de unde clugulea gră-bit 2—3 fărimituri, ca iarăși să-și ia sborul în pom, la locul lui ciripind. Un glonț fluierând, răcăt pe deasupra luptătorilor. Scatiul isbit în piept, căzu la picioarele lor, scaldat în sânge. Bătă din aripi și picioruse, cu capul dat pe spate, deschise ciocul, zărindu-i-se limba roșie de sânge, apoi ochii i-se mai deschiseră odată, ca și cum și-ar fi luat un ultim bun rămas, pleoapele se astupară încet, despărțindu-se cu greu de noi cari îi fusesem atâta de dragi, despărțindu-se de lumina în care se scaldase, de verdeța pe care o iubise, de pomii în cari trăi se și cântase.

Așa murî copilul lor răs-fățat, scatiul, ce'n zile de băjanie le adusese atâta mângăiere.

Angelo Stătescu.

CITII ȘI RASPANDITI
ziarul vostru „CULTURA PO-PORULUI“, ce trăiește numai prin Voi și pentru Voi.

¹⁾ Copaci răsturnați cu vârful ramurilor ascuțite.

²⁾ Văsarie.

Știința pentru popor

Încălzitul

În numărul 30 al „Culturii Poporului” am vorbit despre **LOCUIȚELE** și în numărul 31 despre **AERISIREA** lor; acum cred că este bine să zic câte-va cuvinte și despre **ÎNCĂLZITUL** lor.

Corpul omului are căldura lui proprie, numită căldură animală, produsă prin arderile cari se petrec în organismul său. Oamenii sănătoși și bine nutriți produc mai multă căldură decât cei slabi, cei maturi mai multă decât copiii și bătrânii. Aerul rece ia o parte din căldura corpului nostru, și când aerul nu este prea rece este de ajuns ca să ne îmbrăcăm și să ne hrănim bine pentru ca pierderea căldurii noastre să nu fie prea mare și vătmătoarea sănătății.

În timpul iernii însă trebuie să recurgem la căldura artificială pentru ca sănătatea noastră să nu sufere, să nu se strice, căci lipsa căldurii artificiale sau călimba ei neîndestulătoare dă naștere la o slăbire tot așa de mare ca și lipsa de hrană. De aceea trebuie ca locuințele noastre să fie în timpul iernii bine încălzite, tot așa școalele, cazarmele, închisorile, teatrele și toate localurile publice, pentru ca să nu să vatame sănătatea locuitorilor.

Aparatele cele bune pentru încălzirea artificială trebuie să intrunească următoarele însușiri: să nu strice aerul camerilor sau odăilor locuite prin produsele arderii sau prin particulele materialului de ars; să nu lase înăuntrul locuințelor aerul care

și-a pierdut oxigenul prin ardere, ci să-l scoată prin coș (horn, hoggia); să dea locuinței destulă căldură, arzând tot materialul de ardere, precum și produsele distilațiunii acestui material; să nu producă repede căldură prea mare și să nu răcească prea lăte în sfârșit, să fie potrivit de mari, după mărimea locuințelor.

Căldura artificială se produce prin arderea carbonului din materialele de ardere, cum sunt: lemnele, cărbunii, turba, stuful, etc. cari luând oxigenul din aer să prefacă în acid carbonic și apă. Dar fiindcă arderea nu se face niciodată pe deplin, aceste materiale mai produc și alte substanțe, cum sunt: oxid de carbon, carbur de hidrogen, acid acetic, orezot, particule de cărbuni neași, și dacă ardem cărbuni de pământ mai produc și sulfur de hidrogen și acid sulfuric.

Aparatele cele bune nu lasă ca acele produse ale arderii să se imprăstie în aerul din locuința, pe câtă vreme aparatele cele rele expun pe locuitori să respire (să tragă în bojoci) acele gaze primejdioase, ceace poate să-i îmbolnăvească. Un obicei rău este că manglele întrebunțază cărbuni și nu lemne, din care pricină ele produc oxid de cărbune, care este unul din gazele cele mai otrăvicioase. Câte morți nu se întâmplă în fiecare an prin acest mijloc! Închiderea sobelor prin punerea capacului înainte de a se fi ars toate lemnele sau tot materialul de ardere din ele, dă loc de asemenea la încălzirea aerului din

locuință cu oxid de cărbune, din care pricină nu trebuie niciodată să se pună capacul la sobă, afară numai când capacul este găurit în mai multe locuri.

Căminul (vatra, captorul) țărănilor români face cam același lucru ca și manglele, căci el duce afară din casă numai o parte din fum și o parte din oxidul de cărbune, pe câtă vreme coalaltă parte se imprăstie în aerul din casă. Tot așa încează și sobele cari sunt rău făcute sau cari sunt vechi, crepate, precum și coșurile (hoarnele, hoggiaurile) cari sunt rău așezate, cari lasă să intre în casă o parte din fum cu o parte din oxidul de cărbune. Același lucru se întâmplă și cu punerea capacului la sobă înainte de vreme.

Când fumul însă prin coș, el ia cu sine o mare parte din căldura produsă de ardere. Pentru a opri această pagubă de căldură și pentru a scăpa orășele de o mare parte de fum, care se amestecă cu straturile de jos ale aerului, s-au construit aparate speciale pentru arderea completă a fumului, așa că arderea lemnelor nu mai dă nici un alt produs decât acid carbonic și apă. Să înțelege de la sine că astfel de aparate nu se pot aplica și la locuințele particulare fiind costisitoare, dar se întrebunțază cu mult folos în stabilimentele industriale.

Căminul are un mare neajuns că arde mult material și dă puțină căldură, dar în schimb ventilează (prăvălește, prefacă) bine aerul din casă. Prin cămin se perd cam 5 din 6 părți de căldură. Sobele cari dau fumul de-a dreptul afară, pe drumul cel mai scurt, nu încălzesc apa de bine ca acele cari îl duc prin mai multe sucituri și oșituri de burlean.

Sobele de ținchea (platin), de

fier (tablă) și tuci sunt cele mai economice, căci ele mai toată căldura pe care o produc o dau aerului din casă, pe câtă vreme sobele de pământ (țărănești) nu dau decât numai o parte din căldură. Sobele de fier și de tuci nu sunt nici ele bune pentru locuințele private și pentru spitale din pricină că ele se încălzesc prea repede și se răcesc foarte iute. Afară de aceasta aerul din casă, care mai întotdeauna este încărcat cu pulberi organice, vine în atingere cu fierul înroșit al sobei care arde acele materii organice și produsul acestei arderi îl respiră cei ce locuiesc în casă; tot așa se explică și mișcarea cel urât pe care îl dau sobele de fier când sunt prea tare încălzite.

Sobele de fier mai au încă un neajuns mare, căci ele încălzind aerul prea repede, aburii de apă ai lui nu mai sunt încăjuns pentru a-l satura la o temperatură mare, așa că aerul ia apa care-i trebuie dela obiectele din casă, dela pereți și mobile, dela corpul și bojocii omului. Astfel se explică uscăciunea de gât pe care o simțim când trăim în odăi încălzite cu soba de fier, lucru care se poate ocoli întru câtva dacă punem pe sobă un vas cu apă în permanență, așa că aburii cari ies din acea apă mai umezesc puțin aerul din casă. Cu tot cazurul lor, sobele de fier însă sunt mai bune pentru oamenii săraci, fiind mai economice, trebuie numai să se aibă în vedere că la început focul să fie mic ca să nu se încălzescă soba prea repede și să nu se pună lemne multe deodată, ci mai puțin.

Sobele de fier este bine să fie înconjurate cu un paravan mobil găurit, ori deschis sus și jos, ori printr'un paravan fix (manta sobei).

S'a mai constatat că sobele de fier când sunt încălzite prea tare, fierul din care sunt făcute devenind mai poros, lasă să se strecoare în aerul din odaie o parte din oxidul de cărbune, care, după cum am arătat mai sus, este un gaz otrăvitor și distruge repede globulele sângelui când este respirat și produce anemie (lipsă de sânge).

Pentru a scăpa de acest neajuns, precum și de acele mai sus pomenite s'au inventat diferite sisteme de sobe de fier, unele mai bune decât altele, fără însă ca să fie ajunse la perfecțiune, dar care dacă sunt mai bune și mai sănătoase decât sobele ordinare de fier, au însă un mare cusur pentru oamenii săraci, acela de a fi prea scumpe.

Cele mai bune sobe sunt cele de faianță (pământ ars smălțuit), sau teracotă, iar pentru cei săraci cele de cărămidă. Aceste sobe nu usucă aerul, nu se răcesc iute, nu ard materiile organice din aer și prin urmare nu mirosesc urât, iar când sunt încălzite prea tare nu lasă să treacă prin porii lor oxid de cărbune, care produce durere de cap și alte semne de otrăvire.

Nu mai vorbesc de sobele de metal mobile (mișcătoare, cari se duc din loc în loc), cu tiraj înec și cu ardere domoală, cum sunt sobele canosele sub numele de Parigiac, Chubertsky, etc., cari sunt foarte rele pentru sănătate, dând naștere la durere de cap, la slăbire generală, la anemie, și uneori producând chiar moarte prin asfixie (închiderea sângelui cu acid carbonic).

Ventilația sau primăntarea aerului din locuință (aerisirea), în timpul iernii se face și prin sobe, căci focul ce se face în sobă încălzește aerul din casă, iar aerul acesta devenind astfel mai ușor să urcă în sus și trage de

Povestea vieții lui Vasile Alexandri

de George Vălsan

Membre al Academiei Române, Profesor Universitar.

7. În pribegie

Alexandri trecu din Bucovina în Ardeal, unde umblând tot prin mijlocul țărănilor, își măști culegerea de poezii populare, apoi luă drumul strălănătății prin care pribegi doi ani de zile. În acest timp n'a fost om însemnat pe care să nu-l fi întâlnit și să nu-l fi atras luarea aminte asupra țărănilor noastre. Apoi prin cuvântări, prin prietășuguri alese, prin scrisori, vorbea de trecutului nostru de vitejie și de starea de plâns în care ne aflăm acum, arăta că visul tuturor Românilor e unirea Principatelor fiindcă numai prin unire vom ajunge o țară puternică și

că acum era pe tronul Moldovei Grigore Vodă Ghica, om blând și înțelept, care deslegă robia Țiganilor. Din fundul lumii de pe unde se găsea, se grăbi să vie îndărăt și lată poezia în care vedeam bucuria întoarcerii în țară:

În țara mea dulce sunt drumuri de flori,
În dulcea mea țară zbor, murgule, zbori.

Țara nu-i departe, o simt, o văd eu,
Râul taiforește în sălțelul meu.

Pierși neguri dese, lată dulcea stea?
Pierși strălăcitate, lată țara mea!
(Întorcerea în țară).

8. Muncă nouă.

Cum intră în țară începu să muncească cu o râvnă neîntreținută. Pământul îmbit al țării parcă îi dădea puteri. Publică poezii (Mărgăritărele) și o mulțime de piese de teatru, prin care, după cum am spus, el urmărea îndreptarea moravurilor vremii sale.

Curând și apucă dorul de

călătorii și plecă spre Paris unde însă nu stă de grabă, căci Alexandri era dintre oamenii care își găsesc întotdeauna o faptă bună de făcut. În Paris scrie un șir de frumoase legende din trecutului românesc. Între aceste sunt mișcătoarele povestiri: *Mășterul Manole* și *Constantin Brâncoveanu*. Fiecare dintre noi, ca copil a plâns soarta bietei soții a Mășterului Manole zidită în temelia Mănăstirii dela Argeș și a lui Constantin Brâncoveanu „Boer vechi și domn creștin”, pe care Turcii l-au măcelărit împreună cu toți copiii. Tot acolo scrie și minunata legendă: *Mărioara Florioara*.

Când vine din nou în țară, întemelaază el singur, în Decembrie 1854, o revistă „România Literară”, în care Cogălniceanu scrie și el regulat, iar Alexandri își împărește poeziile populare adunate mai de mult.

În toamna anului 1855 porni spre Sevastopol, în Crimeea,

spre a fi față la căderea acestui oraș rusesc impresurat de ostirile franceze și engleze. Aici, el fiind un om plăcut la înfățișare și meșter la vorbă, legă prietenie cu mulți dintre trimișii puterilor din Apus, căutând necontenit să capete sprijinul oamenilor puternici pentru împlinirea marelui gând al Unirii. Căci cu toată nereușita de mai înainte, tinerii luptători ai țărăilor noastre se gândeau tot cu mai mare nădejde la îsbândirea acestui vis. Așa că în anul 1856 se alcătuește comitetul Unirii în care firește Alexandri face parte ca un harnic luptător.

9. Alexandri Ministru.

Bunul Domn al Moldovei Grigore Ghica părăsi tronul în același an. Îi urmă un șir de „calmacami”.

Alexandri ajunse ministru de afaceri străine. N'a fost glas mai cald ca al lui care să chema Unirea, n'a fost suflet care

pe sine aerul din casă, care la rândul său atrage aerul de afară prin crăpăturile de ferestre și uși, așa că prin modul acesta aerul din odaie să primeneste în timpul cât arde focul în sobă. Puterea ventilatoare a sobelor să deosebește după modul de construcție și după mărimea lor; ea poate fi de la 40 până la 100 metri cubi într'un ceas. Sobele oarbe, adică acele a căror ușă nu să află în odaie, ne lipsesc de acest puternic mijloc de ventilație.

Stabilimentele publice, otelurile mari, spitalele, închisorile, internatele, etc., se servesc astăzi pentru încălzit de calorifere, cari sunt un fel de sobe mari (cuptoare) așezate de obicei în subsolul clădirii, și cari încălzesc aerul și îl conduc prin țevi în toate părțile clădirii. Sunt unele calorifere cari încălzesc prin apă caldă sau prin aburi de apă, cari merg prin țevi în toată casa, dar aceste calorifere pot produce explozii și prin urmare pot fi primejdioase. Caloriferele nu se întrebuintează în casele particulare fiind prea costisitoare și apoi stricarea lor împiedică încălzirea clădirii în tot timpul reparației. Caloriferele cu aer încălzit au un mare avantaj înlesnind ventilația sistematică.

Încălzirea prin arderea gazului de iluminat sau metanului nu se poate face decât în orașele unde se află aceste gaze și unde se găsesc și aparate speciale de încălzire.

INCALZIREA OASEI TARANULUI ROMAN se face prin sobă, mangal și cămin. Soba este mai peste tot locul oarbă, adică cu gura în tindă, unde este și vatra de gătit mâncarea. La noi în Ardeal, ca și în Moldova este mai adeseori cu gura în casă. Ea se compune din vatră, unde se gătește mâncarea, deasupra căreia se află bearna care dă în hojag și este rezemată pe un stâlp, în sus să termină sau deasupra coperișului (afară), sau în pod, în ursoaică. La unii în loc

s'o dorească mai mult. Vorbi în fața străinătății, luptă înăuntrul țării, scrise poezii răsunătoare, pline de patriotism, lucră pentru teatru, cu gândul acesta. **Cinel-Cinel** în care e vorba de un Moldovean care ia de soție pe o Munteancă. Piesa se încheie cu următoarea horă care trebuie să fi ridicat sala în sus de strigăte și de aplause, căci în toate mințile fierbea acum numai gândul Unirii:

Lelito de la Munteni
Treci colea la Moldoveni
Să ne prindem soțieri
Și să fim ca doi bujori

Pără dracul dintre noi
Să fim una amândoi
Tot un trup și-un suflet
Uaiți ca cinci-cinel.

10. Unirea Principatelor.

Alexandri era prieten bun cu colonelul Cuza și luptă din toate puterile ca să-l ajute la urcarea pe tronul României unite. Lui și tuturor bărbatilor de inimă din vremea aceea dato-

de sobă este un cuptor, care pe lângă încălzit mai servește pentru a coace pâine, chitan, cozonaci sau cocături.

Sobă Românilui mai cu dare de mână este ceva mai complicată; ea mai are niște hurloaie în față prin cari trece fumul cald. Soba cu gura în odaie dă mai multă căldură și ajută mult la ventilație, dar ea când se încălzește peste măsură poate da și oxid de cărbune, care am văzut mai sus cât este de primejdios, producând ametală și durere cap. Soba oarbă încălzește puțin și nu primeneste aerul din odaie.

Sobele românești se fac din cărămidă și unele, mai ales cele cu stâlpi sunt chiar frumoase. La unii țărani, mai ales la cei din apripere de orașe, se văd în loc de sobe, plite sau mașini de fier, cari servesc la încălzit și la gătit mâncarea. Mai sunt sobe de tuci, de tablă de fier, numai pentru încălzit, despre neajunsurile cărora am vorbit mai sus. Mangal se numește și un fel de vatră în mijlocul casei, pe lângă care se încălzesc cei ce locuiesc acolo, dar care are același cusur ca și căminul (vatra deschisă) că nu dă destulă căldură și face fum, producând dureri de cap, de ochi și tuse. În cămin se ard lemne cu mult mai multe decât în sobe. Mangalul să vede mai mult la Turcii noștri din Dobrogea.

Materialul de ars se compune din: lemn, care este cel mai bun, iar unde lipsește lemnul focul se face cu tezie (bălgar de vite, amestecat cu paie, așezat în straturi și uscat), cu coceni și ciocani de porumb (cucuruz, păpușoi), cu paie, stuf, ciulină (holeră, pălămidă), după loc și după starea materială a fiecăruia. Dintre toate acestea cel mai rău este tezeicul care dă un fum greu și cu miros urât, și care chineste viața multor locuitori din câmpia Ardealului, din bărăganul Munteniei și din Dobrogea. Dr. Vasile Blanu medic colonel în rezervă.

răm minunea Unirii. Căci în adevăr a fost o minune! Fusese atâta neînțelegere odată între cele două țări surori, și atâta zavistie între hoerii fiecărei țări, care credeau că fiecăruia i se cuvine sfânta datorie de a purta pe frunte coroana atâtor și-ruri de Domni, încât te gândești că poate a fost Duhul Sfânt care s'a pogorât în zilele acelea asupra deputaților din Adunări de l-a făcut să lase la o parte orice neînțelegere și atât la Iași cât și la București să aleagă pe **Alexandru Ion I.** Domn al României unite.

Sub Cuza, Alexandri rămase tot ministru al afacerilor străine. Domnul care văzuse ce prieten bun avea în marele poet, îi însărcină să ducă vestea despre alegerea lui pe la Curțile străine și să capete încuviințarea Puterilor sub a căror ocrotire ne aflam. Aceasta era una dintre cele mai grele însărcinări care se putea da unui om, dar Cuza știa că cei în care arde

Istoria

Așezarea altor neamuri printre Români

I
Ne-am ocupat până acum de Români din Dacia lui Traian, România noastră de astăzi, ajungând cu istoria lor până în cele dinții veacuri ale instăpânirii neamului turanic al Ungurilor în Dacia superioară, adică în Transilvania. Ar urma să continuăm acum cu întemeierea Principatelor românești al Munteniei și Moldovei, cari au fost cuibul neafârnat și păstrător de organizație națională de stat românească, oșomat să infăptuiască de nou, în zilele noastre, prin Unirea cea mare, Dacia cea veche a lui Traian.

Înainte de a se întemeia însă Muntenia și Moldova, neamul nostru românesc a avut o organizație mare de stat și în Sudul Dunării, în Peninsula Balcanică, stăpânită azi de Sârbi, Bulgari, Greci, Albanezi și în parte mică și de Turci. Urmașii acelor viteji Români întemeietori de împărăție mare trăsese și astăzi acolo, dar în număr mic, față de trecut, și împingi departe dela Dunărea, așa că de mult lipsește legătura geografică între noi și ei.

Din multimea cea mare a Românilor din Sudul Dunării, fără a socoti aici cele vreo trei sute de mii din valca Timocului în Serbia, abia au mai rămas vreo cincizeci sute de mii sub stăpânirea străină a Serbiei, Albaniei și Greciei. Grupul cel mai mare al acestor Români îl formează cei din munții Pindului, în Grecia. Tot în Grecia, care și-a împărțit Macedonia cu Serbia, o ținută Veriei (Carafetiei) cu mul-

te sate românești, apoi la vest de râul Vardar, ținutul Megleniei jumătate, cealaltă jumătate rămânând Serbiei. În Grecia mai sunt și munții Olimpului presărați cu sate românești. Grupuri răslele de Români se mai găsesc și în ținuturile orașelor Serez, Drama și pe râul Struma în sus până la Giunata. În Serbia avem Români, pe lângă cei din jumătatea Megleniei, în orașul Monastir și în multe sate din împrejurimile lui până la lacul Prespa, apoi pe lângă lacul Ohrida, apoi la Scopja și în munții de la Veles spre răsărit. În Albania e, lângă Marea Adriatică, ținutul românesc al Muzaehiei până la Darazzo. Pretutindeni însă, în Grecia, ca și în Serbia și Albania, burzuanii străini amenință tot mai tare să înceapă câmpul tot mai îngust al neamului nostru românesc.

Dar nu ținuturile acestea au fost legătura neamului românesc din Sudul Dunării, căci el s'a format în Bulgaria de azi, și anume din amestecul Tracilor, popor frate al Dacilor, cu soldații și coloniștii romani cu mult înainte de-a se fi format separea daco-roman, adică românesc, din Dacia.

Încă înainte de nașterea lui Christos, legiunile romane strălătură Macedonia spre răsărit și răsărit-miazănoapte și cuprinderea Peninsula Balcanică până la Dunărea, unde ajunseră la anul 29 a. Chr. Toată populația ținuturilor cucerite era compusă din triburi (semintii) tracice, de același neam cu Dacii de

și Alexandri nu putea lipsi din mijlocul nostru.

Dar pe lângă treburile țării, nu uita nici poezia, nici teatrul. Scri se vreo șapte piese de teatru, unele triste, altele mai vesela. Între acestea „*Lipitorile satelor*” arată cum satele noastre de atunci erau supte de cărciumarii evrei și de arendașii greci.

În anul 1866, odată cu căderea lui Cuza de pe tron, se retrage și Alexandri din treburile Statului. Peste un an o ales membru al Academiei Române (1). Cât-va timp Alexandri se

O societate națională întemeiată în 1868 alcătuită din cei mai de seamă învățați din țările locuite de Români. Menirea acestei societăți este să se îndeleitnescă cu cercetarea și luarea în lămură istorice românești, să dea avânt științei la noi în țară și din averea ei să ajute o sumă de tineri doctori de învățătură înaltă la premiere lucrările bune ce se spăresc și să publice studii menite a înalța știința românească. Academia are cea mai bogată adunare de cărți și documente din țară.

la noi. Se întemeiază tabere și castele romane, numărul legiunilor (regimentelor) romane spori la zece până la douăsprezece. La început aceste legiuni erau compuse mai ales din soldați recrutați în Italia, asadar Români curăț. Serviciul militar deveni cu timpul ereditar, moștenindu-se din tată în fiu, așa că se asemănă cu serviciul militar din fostele regimente grănicerești din Transilvania și Banat. Soldatul veteran („bătrân”), fiind din serviciul militar, căpăta pământ, mai târziu vita, chiar și robi, așa că întemeia o gospodărie țărănească în noua lui patrie. Dar în loc să rămân gol în legiune, în urma plecării lui, trimitea pe fiul său. Pe urma legiunilor romane veniau slujbașii, negastorii și muncitorii romani, așa că în curând ținutul acesta din Sudul Dunării, numit provincia Moesia, se umplu cu tabere, castele orașe și sate romane. Despre felul acesta de instăpânire a Romanilor scria învățatul Roman Seneca, care a trăit înainte de Traian: „Ori unde a învins Romanul, el se și așază cu locuința. Bucureștii își schimbă România patria cu țările cucerite și părăsindu-și vatra, coloniștii treceau și peste mări. Abia vei mai afla vreo țară (cucerită de Romani), în care să locuiească și acum pământanii cei vechi, pretutindeni s'au amestecat”.

Nu e mirare, că coloniștii romani se așeză oriunde își puneau stăpânirea romană piciorul, căci țara cucerită de Romani devenia totdeauna romană. Și în Moesia, convioțuirea neîntreruptă a Tracilor cu Romanii, administrația și justiția romană, pe urmă înrolarea Tracilor în legiunile romane și amestecul prin căsătorii au avut drept urmare romanizarea semintilor trace. Când a început Traian

îngrijii numai de poezie, pe care adesea o dăduse uitării pentru alte îndeleitniciri care i se păreau mai însemnate fiindcă aduceau folos țării.

Se retrase la moșia sa din lunca Siretului, Mircești, și acolo, în casa lui bătrână, în căldura odăilor, pe când viscolul troienă ferestrele afară, el scria un șir de poezii *Pasteluri* în care descria cum e țara noastră din frumoasa primăvară până în iarna geroasă.

Când se duse la Iași dete și pe la societatea „Junimea” care avea revista *Convorbiri literare*. Aici el citi pastelurile de care se umi toată lumea. Căci până atunci nimeni nu văzuse atât de bine și nu arătase așa de frumos minunile țării noastre și farmecul vieții petrecute la țară.

Cronica săptămânei

Cronica săptămânii

Boșele cu Dacia, Moesia era aproape cu totul romanizată. Iar după ce Traian a cucerit și sub cei dintâi urmași ai lui s'a romanizat Dacia, întinderea cea mare din Nordul Transilvaniei până dincolo de Balcani și până la Scopia în Nordul Macedoniei era o singură mare romanică, numită până târziu România.

În veacul al IV-lea se ivește însă un nou popor barbar lângă Dunăre: Slavii, cari în veacul al VII-lea se așează definitiv dincolo de Sava și de Dunăre. Peste Slavi se așază, în Moesia, la anul 679 d. Chr. sălbaticele neam turanic al Erigarilor, cari se slavizează, perzându-și limba, dar dă numele lui Slavilor suspuși.

Traco-Romanii, cunoscuți de acum înainte cu numele Vlahi (Valahi, adică Români), au fost greu loviți în existența lor de aceste năvăliri. O parte dintre ei au căutat adăpost la frații lor din nordul Dunării, în ținutul Carpaților. Acestora le-au dus o cultură superioară, căci cei din sudul Dunării au stat mai multe veacuri sub influența culturii romane a imperiului roman din Constantinople. Tot ei au fost cei dintâi civilizatori ai Slavilor așezați în Moesia. O altă parte mare dintre Români din Sudul Dunării s'au tras în munții Balcanilor, pe cari i-au umplut cu sate și orașele românești.

Mulți dintre Români Moesiei (care nu era numai Bulgaria, ci și Serbia) s'au retras spre miazăzi, în munții Rodopei și ai Findului ajungând până departe în Sudul Greciei. Epirul și Tesalia (azi ținuturi din Grecia și Albania de miazăzi) se numiau în veacul al 12-lea Vlahia mare, adică România mare, atât de numeroși erau Români acolo. În Peloponez (Grecia de miazăzi) era în veacul al 13-lea un ținut numit baronia Valahilor, chiar și pe insula Eubeia, partea de miazănoapte a ei se numia Valahia. Pe de altă parte, ținutul munților Balcani se numia în timpul stăpânirii slave Valahia albă spre deosebire de România noastră de astăzi, care se numia Valahia neagră.

Slavii așezați în Moesia au stat sub stăpânirea imperiului roman (bizantin) din Constantinopol până la venirea Bulgarilor în anul 679, când aceștia întemeiază o împărăție veșnic în luptă cu cei din Constantinopol, cari îi pun apoi capăt la anul 1018.

Din timpul Slavilor și al întâiului imperiu bulgăresc se găsesc puține date istorice, acestea mai ales la istoricii bizantini. Din ceea ce s'a scris pe atunci despre ei, se vede, că erau organizați militarmente, ceea ce nu e mirare, dacă ne reamintim că Români trebuiau să fie

veșnic cu arma în mână din cauza năvălitorilor barbari. Vrednicia lor în luptă era recunoscută și de stăpânitorii din imperiul roman de răsărit, asupra căruia se instăpâniseră Grecii, soldați slabi după murturisirea scriitorilor greci de pe atunci. De aceea în armatele bizantine, soldații români ocupau totdeauna un loc de frunte. Din timpul acela s'a păstrat o știre, care cuprinde și câteva vorbe românești, cum se spuneau atunci. Bizantinii aveau război cu Avarii (la anul 579). În armata bizantină erau mulți Români. În drum, de pe un cal căzu o povară, fără să observe cel ce ducea calul de căpăstru. Alt Român strigă în urma lui: „Torna, torna, fraire!” (toarnă, teară, frate). Auzind alții acesee strigăt și vestindu-l dela unii la alții, toți au crezut că e poruncă pentru armată să se întoarcă înapoi, ceea ce au și

făcut. Scriitorul grec, care povestește această întâmplare, nu uită să spună, că acel soldat vorbira în limba poporului de acolo, care era deci limbă românească. La anul 1027, Bizantinii au război cu Saracini (Arabii) în Sicilia. În armata lor erau mulți Români.

Despre organizarea lor militară aminteste o hotărâre a împăratului Constantin Porfirogenitul din secolul al zecelea spunând, că e obiceiul necoris, dar străvechiu, că soldaților din munții Balcani să li se lase pământurile, pentru cari făceau servicii militare. Era deci aceeaș organizare, pe care o găsim la venirea Ungurilor la Români din Dacia Traiană (România noastră de azi), dovadă despre unitatea națională de pe vremuri a tuturor Românilor, din Nordul ca și din Sudul Dunării.

VICTOR LAZĂR

Cum și-a spășit un hoț păcatele

Un hoț mare, saturându-se de hoții s'a dus la un pusnic să se spovedească și să-și capete canon (pedeapsă) pentru nelegiuirile lui, ca pe urmă ertat de Dumnezeu să-l erte și oamenii și să-și vadă de suflet, că unu-i și nu-s două, și numai într'un loc merge unde a merge. Așa hoțul nostru se duce la un pusnic.

— Blagoslovește părinte.

Domnul cu tine — fiule — dar ce vânt de aduce pe la mine?

Ehei, — părinte, iaca ce-i și cum, suflă hoțul din greu, și prinse a-și spune toate emorurile, toate tâlhăriile de țigă și crâncena carnea pe tine, numai au zindu-le. Trei zile a spus hoțul și după trei zile sihastru a cântat în pravila lui și a tăcut. I-a pus pe hoț iar să-și mai spue păcatele, iar trei zile și să-și aducă aminte de toate. I-a spus, iar a căutat la pravila lui, și iar l-a pus pe hoț să-și spue ispravila.

A zecea zi a postit sihastrul, a postit și tâlharul și căutând la pravila lui, sihastrul a găsit și canonul pentru hoțul acela groaznic. Iar canonul acesta îi era: Să sâdească o grădină cu tot felul de pomi roditori și cu altă ceva să nu-i ude decât cu gura. Și după ce or face poame să o lase slobodă și oricine o vrea și i-o veni gustul să vină și să fie îndestulat cu poame, fără a-i cere ceva în schimb decât doar: Bodaproste.

Dar în toată vremea asta el să poarte o pereche de desagi de piele pe umeri și plină cu pietre, și nici zi, nici noapte, de pe el să nu-i lepede.

Și când se va rupe desaga, și

or cădea petrele—atunci să vină iar la el.

Hoțul pleacă dela sihastru și făcu aidoma 1).

A făcut grădina cu mări, peri, pruni, perji și orice vrea dintre poame în grădina lui găsi. I-a crescut de pușori, i-a udat cu gura, i-a curățat de omizi și i-a lăsat, cum a zis sihastrul de satul lumii și al drumetilor. Și care cum venea, mânca, zicea bodaproste și pleca; iar hoțul era totdeauna cu desaga de pietre pe umeri. A trecut așa vreme la mijloc.

Într'o bună zi, vine un tabon 2) cu niște bieți oameni ce-și luaseră lumea în cap de răul unui afurisit de vechil boeresc. Vin, săd ce săd, mănâncă din poame și se roagă de omul cel cu grădina ca să nu cumva să-i spue vichilului, dacă cumva îi calcă din urmă, că au fost pe acolo, că nu de altă, dar le dă de urmă și-i vai și amar de ei pe urmă. Hoțul le făgădui.

Nu trece mult la mijloc, o zi, două și iacă și cruceriu de vichil pe un cal ce mânca foc și pară, venea cu o falcă în cer și cu alta pe pământ.

— „Nau fost cineva, niște oameni cu carele, — pe aici badeo, că văd târgoliște 3) lângă grădina d-tale. Au fugit și au prădat curtea boerească!

— Ba a fost zice hoțul, aducându-și aminte prea târziu de făgăduiala dată bieților fugari!

1) întocat.

2) șir, grămadă de cară.

3) loc bătătorit după poposirea unui tabon de cară.

Așa? Bine — știu încotro au apucat — dacă spui că ei au fost pe aici. Li iau ce din strachină.

Credeam că ar fi apucat pe alt drum. Dar dacă zici că au fost pe aici, apoi lasă-i pe mâna mea — am să-i împuşc pe toți și-și arată „livorverele” din brâu și pușca din umăr zicând: Ota, moartea lor! și răsând drăcește, — intră și el în grădină să mănânce poame.

Pe bietul hoț pocăit însă îi mânca gândurile, — că dacă el nu spunea soșpau atâția creștini dela moarte. Ce să facă? Iacă că treceau pe lângă o fântână.

— Ară — bre da sete mi-i și se plecă vechilul să bea apă, — iar hoțul nici una nici două, buștiuluc îi dădu brânci în fântână.

Durr! Căzură și petrele din desaga hoțului, atunci mare minune! Se duce la pusnic după cum le-a fost vorba. Pusnicul însă era pe moarte acuma și de bătrân ce era își ridica sprincelele cu cărja.

Blagoslovește părinte!

Domnul cu tine fiule! Ei cum-i jalba? Cum să fie. Mi s'a rupt desaga, mi-a căzut petrele și am venit după cum ni-a fost vorba, mai păcătos de cum m'am dus!

— „Cum, îl întreabă călugărul.

Poi iaca cum. Ia o venit niște oameni la grădină să mănânce poame. Da pe ei îi fugărea un vechil boeresc. Au venit oamenii și-au „ostoiet” 4) foamea cu poame, au zis bodaproste și m'au rugat să nu spun nimănui că au fost pe la mine — mai ales vechilului.

După ei, — vine și vechilul și mă scap cu gura și spui. El se jură că are să-i omoare. Și asta numai din pricina mea, erau să se omoare atâtea suflete nevinovate.

Atunci eu m'am gândit, că de cât ar peri atâtea suflete nevinovate mai bine să piară unul și l-am omorât — dându-i cu gâtul într'o fântână pe vechil. Cum l-am omorât: durr! și petrele au căzut din desaga — și acu iacă am venit să-mi înocști osânda.

Însă călugărul îi zise:

— „Ei, fiule, ia acu și s'an iertat toate păcatele.

Omorul de acu țigă spălat și ertat pe toate cele din trecut. — Și călugărul după puțină vreme muri, — iar hoțul după ce a fost blagoslovit de sihastru în easul morții lui, s'a făcut și el sihastru și a trăit, — făcând minuni până la mutarea lui din această viață.

1 August 1912.

Jorăști-Covurlui.

Petru Gh. Savin.

4) potolit

Situația politică departe de a se lămuri prin formarea guvernului d-lui Tache Ionescu, merge spre noi încercături nebaneite încă. Astfel majoritățile parlamentare ale d-lui Averescu au declarat că nu vor susține noul guvern ci preferă dizolvarea sfaturilor țării și facerea unor noi alegeri. Pentru aceste alegeri deja au început să se pregătească unele partide și n'ar fi de mirare ca la primăvară ele să înceapă.

Mai rămâne însă o chestiune sub ce guvern se vor face alegerile? Unele partide, între cari și cel național din Ardeal susțin că numai un guvern neutru, adică compus din oameni în afară de partide sau din fruntași ai tuturor grupărilor politice ar putea presida la formarea noului parlament. Numai un astfel de guvern, susțin aceste partide, nu va face nedreptăți. Alte grupări spun că un guvern neutru în situația de față ar fi dăunător intereselor neamului deoarece nu s'ar putea ajunge la o bună înțelegere între membrii lui nici nu s'ar putea stabili un plan de lucru potrivit.

La 17 Ianuar, când se va deschide Parlamentul, se va ști dacă guvernul de azi se mai poate menține la putere sau va veni o altă stăpânire, și care va fi aceasta. Pentru a pomeni câteva nume cari se dau vom spune că d-nii Matei Cantacuzino, Florodor și I. L. C. Brătianu sunt pe rând numiți când e vorba de viitorul guvern.

Situația economică și financiară se menține foarte grea. Căutând temelia acestei situații o găsim starea rea a valutei (valoarea banului nostru peste graniță) și lipsa oricărui export. Avem din belșug petrol, grâne, lemne de construcție și de foc, vinuri și vite. Totuși nici o măsură serioasă nu s'a luat până acum pentru a garanta un export bine organizat. Lipsa de vagoane împiedică chiar transporturile interne, astfel multe orașe au rămas neaprovizionate în timpul iernei.

Alimentele se scumpește văzând cu ochii și nici cu celelalte lucruri trebuitoare vieții nu stăm mai bine.

Finanțele țării de asemenea sunt într'o stare de plâns. Visteria goală și lefurile funcționarilor neplătite de luni întregi nu poate fi pe placul poporului deprins cu altfel de ordine.

Toate acestea sunt lucruri ce s'au spus de multe ori, fără ca îndreptarea să vie de undeva.

S'au sfătuit reprezentanții băncilor mari, a oprit specula de lei guvernului, dar cât timp va fi risipă și nu se va munci harnic pentru a se produce și exporta, îndreptarea nu poate veni.

Publicitatea Culturii Poporului

Noul guvern a pus puțină ordine în cheltuieli și, pentru a curma abuzurile ce se făceau cu permisele de import și export, a declarat comerțul liber, ne mai având nimeni nevoie de permis pentru a exporta și importa. Bine înțeles că mărfurile de lux inserise în tabloul de prohibire, adică de oprire, nu vor putea fi aduse în țară. De asemenea nu vor putea fi exportate mărfurile de care țara are nevoie, prevăzute și ele într'un tablou.

Biserica ortodoxă trăește azi clipe grele din cauza neînțelegerilor cu prilejul unificării. Congresul bisericesc din București, despre care am vorbit în cronică noastră trecută, își urmează constăturile fără a ajunge la un rezultat multumitor. Adesea vorbe tari se schimbă între congresiști și episcopii Ardealului s'au retras chiar dela o sedință.

Ca Români și ca creștini nu putem decât să regretăm aceste neînțelegeri și să sperăm că, într'un apropiat viitor, ele vor înceta, unificarea dorită de întregul neam împlinindu-se în sfârșit.

De peste hotare. În apropierea hotarelor noastre faptul cel mai important al săptămânii este tratatul de alianță între Austria și Cehoslovacia, tratat prin care Austria intră de fapt în Mica Înțelegere. De curând președintele republicii austriace d. Heinsch a făcut o vizită însoțit de cancelarul Schober, la Praga. Aici au urmat tratative cu d. Beneš ministru de externe cehoslovac și cu d. Masaryk președintele republicii. Rezultatul a fost o convenție la fel cu cea polono-cehoslovacă, prin care amândouă țările își garantează frontierele stabilite prin tratatele de pace și se prind să lupte contra alipirii la Germania și contra reintronării familiei Habsburgilor.

Prin acest tratat se întărește mult situația țărilor moștenitoare ale Austro-Ungariei și se înlătură putința multor războaie. De asemenea Ungaria rămâne izolată ne mai având sprijin pentru un viitor războiu de eucerie.

La Londra, Conferința de care vorbeam în numărul nostru trecut, s'a terminat. D. Briand, primul ministru francez, însoțit de d-nii Loucheur și Berthelot, delegați ai Franței, s'au reintors la Paris, aducând bune rezultate. Va urma o conferință în care vor fi chemați toți marii financiari pentru a studia problemele economice ale lumii. Punctul care s'a stabilit la Londra este că Franța și Anglia trebuie să se pue în fruntea curentului

de reconstruire a Europei, Numai astfel se va putea ajunge la un rezultat, impunându-se tot odată respect Germaniei care azi nu mai vrea să-și plătească datoriile.

Totuși până acum nu s'a luat nici o hotărâre practică. Urmează ca Consiliul Suprem, din care fac parte reprezentanții tuturor marilor Puteri să se întrunească în prima săptămână după anul nou la Cannes, în sudul Franței, spre a discuta condițiile refacerii Europei. Din nenorocire statele mici, cari au suferit mai mult încă decât cele mari, nu vor fi nici de data aceasta primite la conferință.

În acelaș sfat dela Londra s'a hotărât ca la 9 Ianuar să se cheme la Paris o conferință care să caute să pue capăt războiului între Greci și Turci din Asia mică.

BUCIUM.

Publicațiune

Regimentul 17 Vânători cu reședința în Garnizoana Zalău Transilvania are nevoie, că în conf. cu ord. M. R., No. 37575/921, de un maistor Croitor și Cismar cu solda de submaistor clasa III, plătiți cu solda de Plutonieri, plus toate drepturile unui reangajat ca: lemne, gaz și celelalte articole prevăzute de legea de reangajare. Cei ce doresc a ocupa aceste posturi vor înainta actele de urgență la reședința de mai sus.

p. conf. adjutantul Reg.
Locot. Stanciu

BIBLIOGRAFIE

A apărut:

Carierul Justiției Militare No. 5 și 6. Singura publicațiune de Drept Penal Militar necesară tutulor D-lor avocați tutulor ofițerilor și Corpurilor de trupă, precum și posturilor de Jandarmi. Redacția și Administrația Cluj, Strada Dorobanților No. 11. Abonament anual lei 100 (una sută lei).

„Biblioteca Soldatului și a Cetățeanului” anul al II No. 9. Revista de cultură și educație ostășească și cetățenească. Redacția și Administrația Cluj, Strada Dorobanților No. 11. Abonament anual lei 30 (trei zeci lei).

Se primesc abonamente și la ziarul nostru.

Pentru militari, primari, învățători etc.

Istoricul luptelor neamului românesc din zilele de glorie ale anilor 1916—1919, au fost trecute la nemurire în cele *trei hărți lucrate în color de Dl. General C. St. Amza*, și cari se găsesc de vânzare la Ad.-ța ziarului „Cultura Poporului” numai cu 6 lei bucata (plus porto).

Aceste hărți nu trebuie să lipsească din casa oricărui bun Român. Prin ele putem vedea cum s'au desfășurat luptele la Tisa și ocuparea B. Pestei; variațiunile teritoriului stăpânit în timpul războiului și istoricul grafic al războiului. Toate hărțile sunt însoțite de date istorice.

„Curierul Justiției Militare”

Publicațiune de Drept penal militar, doctrină juridică militară, autorizată de Marele Stat Major General al Armatei.

Apare la 1 și 15 a le fie cărei luni, sub conducerea tutulor Comisarilor Regali din țară și prin concursul Domnilor Magistrați și Avocați.

Publicațiunea este necesară tutulor Domnilor Ofițeri, tutulor Corpurilor de trupă, și posturilor de jandarmi, cuprinzând discuțiunea tutulor problemelor justiției militare și toate indicațiunile și formularele necesare la întocmirea cercetărilor, plângerilor de dare în judecări și a mecanismului judecătoresc.

Tot atât de necesară Domnilor avocați.

Redacția și Administrația
Cluj

Strada Dorobanților No. 11

Abonamentul anual lei 100 una sută lei Jandarmii rurali pot plăti abonamentul în rate înainte.

„Biblioteca soldatului și a cetățeanului”

Publicațiune de cultură și educație militară și cetățenească, autorizată de Marele Stat Major al Armatei.

În al doilea an de existență, este singura publicațiune militară în acest gen și indispensabilă militarilor și cetățenilor militari.

Redacția și Administrația
Cluj

Str. Dorobanților, 11

Abonament anual.
Lei 30 trei zeci lei

Banca Românească

Societate anonymă

Capital Social 160.000.000 Lei

Sedlul Central: BUCUREȘTI.

SUCURSALE:

Arad, Bălți, Brașov, Bazargic, Chișinău, Cernăuți, Constanța, Galați, Cluj, Ismail, Târgu-Mureșului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timișoara.

Face orice operațiuni de bancă

BANCA NAȚIUNII

Societate anonymă

Capital și Rezerve Lei 175.000.000

Bucureșt, Calea Victoriei 98

(Piața Palatului Regal)

Bănci afiliate: Londra, Paris, Milano, Viena, Brun (Cehoslovacia) etc. cm și în principalele orașe din țară.

Execută orice operațiuni de Bancă în general. — Scout. — Avansuri pe ipoteci, gajuri de efecte publice, secțiuni și mărfuri. — Efectuează plăți și încasări. Emite ceacuri și scrisori de credit în țară și în străinătate. — Primește depuneri spre fructificare. Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

BANCA CENTRALA

Pentru industrie și Comert s.p.a.
Cluj, Str. Regina Maria No. 6-8
(casele proprii).

Capital social Lei 50.000.000 deplin vărsat

Sectia de Bancă   Sectia de Mărfuri

FILIALE:

Sibiu, Arad, Turda, Alba-Iulia, Hațeg, Satu-Mare, Reprezentanți stabili în București, Kosice, Praga și Viena.

ANUNCIURILE și RECLAMELE se primesc la Agentia „Soarele” Cluj, Strada Iuliu Maniu, 3